

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Кафедра педагогіки

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр

спеціальності 013 Початкова освіта

Слов'янськ – 2016р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ПЕДАГОГІКИ

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

Цибулько Л.Г., доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Рецензенти:

Курінна С.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Коркішко О.Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“ ___ ” _____ 20__ р.

протокол № _____

Перший проректор _____ Набока О.Г.

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Основи педагогіки» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалаврів за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення багатовікового шляху світової педагогічної думки і практики, на якому здійснювалося поступове перетворення педагогіки з сукупності емпіричних суджень і знань в науку, загальні основи педагогіки.

Міждисциплінарні зв'язки: Педагогіка, філософія, психологія, соціологія.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Історія педагогіки.
2. Основи педагогіки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи педагогіки» є ознайомлення студентів з надбанням вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, головними етапами розвитку національної школи та педагогіки, а також інших народів, від найдавніших часів до сьогодення; опанування студентами основами педагогічних знань та успішним застосуванням їх на практиці.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи педагогіки» на даному рівні є:

методичні: забезпечити оволодіння кожним студентом кращими здобутками вітчизняної і світової педагогіки, вміннями застосувати їх на практиці, здійснювати пошукову діяльність, розвивати свій творчий потенціал; сформуванню у студентів цілісну систему знань про динаміку історико-педагогічних процесів, що мали місце, як в Україні, так і в інших країнах світу; отримати уявлення про навчання та виховання особистості; навчити орієнтуватися в закономірностях, принципах процесу навчання та виховання; опанувати знаннями про різні форми, методи, засоби навчання і виховання; оволодіти елементарними навичками аналізу навчально-виховних і проблемних педагогічних ситуацій у сім'ї, колективі; розвивати практичні вміння, що забезпечують творчість та ініціативу в різних видах діяльності;

пізнавальні: дати поняття про педагогіку як науку; розкрити її становлення і розвиток, основні категорії, систему педагогічних наук та зв'язок педагогіки з іншими науками;

практичні: навчити студентів використовувати навчальний матеріал у конкретних умовах педагогічної ситуації, спираючись на засвоєні теоретичні положення; залучення до діяльності творчого характеру (виступу, доповіді, плану дії тощо).

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

– оволодіння кожним студентом кращими здобутками вітчизняної і світової педагогіки, вміннями застосувати їх на практиці, здійснювати пошукову діяльність, розвивати свій творчий потенціал;

– сформованість у студентів цілісної системи знань про динаміку історико-педагогічних процесів, що мали місце, як в Україні, так і в інших країнах світу;

– розкрити як спільні закономірності, так і специфічні ознаки, що притаманні розвиткові педагогіки національної школи, та різних народів і націй світу;

– усвідомлення студентами того, що формування високих загальнолюдських якостей можливе лише на основі національних цінностей, культурно-історичних традицій;

– сформованість у студентів цілісну наукову картину світу, прецесійний педагогічний світогляд, висвітлити корені, витoki історичної пам'яті, духовності, виховати патріотизм і гуманізм.

– опанування студентами найважливішими темами даного курсу, зміст яких полягає у визначенні: сутності процесу виховання, його закономірностей, змісту, проблем взаємодії особистості і колективу, основ самовиховання, перевиховання, методів і форм виховання; змісту теорії освіти та навчання як галузі педагогіки; процесу навчання як засобу освіти й виховання людини; взаємозв'язку учіння та навчання в їхньому органічному поєднанні; основ організації та забезпеченні вчителем засвоєння учнями змісту освіти; теоретичних (діагностична, прогностична) та практичних (нормативна, інструментальна) функцій дидактики.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 120 години / 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Історія національної школи і педагогіки України

Предмет і завдання історії педагогіки. Виховання у первісному суспільстві. Школа, освіта і педагогічна думка в Київській Україні-Русі. Виховання і школа України в період її поневолення (друга половина 11 – перша половина 13 ст.). Школа і педагогічна думка в епоху українського Відродження (16 – перша половина 18 ст.). Школа Правобережжя України в період посилення колоніального гніту українського народу. Стан школи і освіти після входження України до складу Російської держави. Педагогічна діяльність і погляди К.Д.Ушинського. Боротьба за українську національну школу (кінець 19- початок 20 ст.). Становлення освіти в Українській Народній республіці. Школа і освіта за часів радянського будівництва. Характеристика педагогічної теорії і практики А.С.Макаренка. Українська педагогічна наука і школа в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945рр. Школа України після другої Світової війни. Педагогічні погляди В.О.Сухомлинського. Боротьба

українського народу за демократизацію суспільства і школи. Відродження національної системи виховання і педагогіки в період становлення незалежності України.

Тема 2. Історія зарубіжної школи і педагогіки

Виховання, школа і педагогічна думка Стародавнього світу. Філософські та ораторські праці про виховання. Розвиток школи і педагогічної думки Середньовіччя (4-6 ст. – 13-14 ст.). Педагогічні погляди Я.А.Коменського. Ідеал гувернантського виховання: Дж.Локк. Педагогічні ідеї просвітництва Ж.Ж.Руссо. Розвиток педагогіки масової школи: І.Г.Песталоцці, І.Г.Герbart, А.Дістервег. Розвиток школи і педагогічної думки в країнах Західної Європи та США в ХХ ст.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Поняття про педагогіку як науку. Основні етапи розвитку педагогіки. Предмет і завдання педагогіки. Педагогічна наука і педагогічна практика. Основні категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Філософські основи педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Аксіологічний підхід до вивчення педагогічних явищ. Педагогічні цінності. Основні завдання педагогіки.

Методологія педагогічного дослідження. Технологія і процедура педагогічного дослідження. Методи педагогічного дослідження.

Поняття про мету виховання. Умови і фактори визначення мети виховання. Зародження та розвиток ідеї про всебічний розвиток особистості. Мета виховання в сучасній педагогіці. Освіта як найважливіша ланка реалізації мети виховання. Основні тенденції розвитку освіти.

Суть педагогічного процесу. Рушійні сили педагогічного процесу. Педагогічний процес як система. Цілісність педагогічного процесу. Закономірності педагогічного процесу. Організація педагогічного процесу.

Особистість і умови її розвитку. Спадковість у людському розвитку. Соціалізація і становлення особистості. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості.

Суть педагогічної діяльності, основні види. Специфіка. Структура педагогічної діяльності. Педагог демократичної школи. Гуманістична спрямованість особистості. Педагогічна культура. Професійно значимі якості. Професійна компетентність.

Роль професійного самовиховання у розвитку особистості вчителя. Самоосвіта як один із шляхів професійного становлення вчителя. Співвідношення між поняттями «освіта», «самоосвіта» та «самостійна робота». Методи самостійної навчальної діяльності як основа формування професійної самоосвіти. Місце самоосвіти у системі професійної підготовки вчителя. Наукова організація праці студентів.

3. Рекомендована література

1. Агафонова А.С. Практикум по общей педагогике. – СПб.: Питер, 2007. – 416 с.
2. Алексюк А.М. Загальні методи навчання. – К., 2008. – 389с.

3. Алешинцев И.А. История гимназического образования в России (XVIII-XIX). – СПб.: Изд. Богдановой, 1912 .
4. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н.П. Калениченко. – М., 1988.
5. Аркас М. Історія України-Русі. – К., 1990.
6. Афонина Г.М. Педагогика. – Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 512 с.
7. Бабашин С.Д. Школи та освіта Давньої Русі (IX – перша половина XIII ст.) – К., 1973.
8. Березівська Л.Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: монографія / Л.Д. Березівська. – К.: Богданова А.М., 2008.
9. Бондар В.І. Теоретичні основи і технологія педагогічного аналізу: управлінський аспект. – К., 2008. – 214с.
10. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика: Учебник для вузов. СПб.: Питер, 2004. – 300 с.
11. Веретенко Т.Г. Загальна педагогіка. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 128 с.
12. Веркалець М.М. Педагогічні погляди Б.Д.Грінченка. – К.,1989.
13. Виниченко В. Відродження нації. – К., 1990.
14. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник. – К., 2008-348с.
15. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник. – К., 2008-348с.
16. Вульфсон Б.Л. Современная буржуазная школа. – М., 1984.
17. Галузинський В.М., Євтух М.В. Педагогіка: Теорія та історія. – К., 2005. – 207 с.
18. Гончаров Н.К. Методология и методы педагогики как науки. – М., 1968. – 254 с.
19. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1990.
20. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) – К., 1994.
21. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991.
22. Дубасенюк О. А. Практикум з педагогіки. – К., 2007. – 464 с.
23. Зайченко І.В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 624 с.
24. Зайченко І.В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга ІІ. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 1032 с.
25. Закон України «Про загальну середню освіту» // Освіта. – 1997. – 27 серпня.
26. Закон України «Про освіту». – К., 1996.
27. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта. 1999. – 29 вересня.
28. Закон України «Про загальну середню освіту». За станом на 28 серпня 2006 р. / Верховна Рада: офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 35 с.

29. История педагогики: Учебное пособие для студ. пед. Вузов. – М. 2000 Джуринский А.Н.
30. Історія педагогіки / За ред. М.В.Левківський, О.М.Микитюк. – Х., 2002
31. Історія педагогіки / За ред. М.С.Гриценка. – К., 1973.
32. Історія української педагогіки / За ред. М.Г.Стельмаховича. – К., 1999.
33. Історія української школи і педагогіки: Навч. посібник / За ред. О.О.Любар. – К., 2003.
34. Калениченко Н.П. Педагогічні ідеї С.Русової // Рідна школа. – 1991. – №12.
35. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання. – К., 2007. – 243с.
36. Коменский Я.А. Законы хорошо организованной школы. – Избр. пед соч.: В 2т – М., 1982
37. Концепция національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 травня.
38. Коробко С. Л. Шестирічний учень. – К., 2006. – 178с.
39. Коротав В. М. Методика воспитательной работы. – М., 2000. – 209с.
40. Коротяев Б.И. Курило В.С, Третьяченко В.В. Диалектика «недостающего» и «избыточного» в образовательном пространстве – Луганск: «Альма-матер», 2006.
41. Коротяев Б.И. Курило В.С, Третьяченко В.В. Освітній постір: Очікування та виклики часу й життя . – Луганськ, ДЗ «ЛНУ ім..Т.Шевченка», 2009. – 307 с.
42. Коротяев Б.И. Педагогика в вопросах, ответах и прогностических ожиданиях. Учебное пособие. – Донецк: ТОВ «Лебідь», 2000.
43. Коротяев Б.И. Педагогика на распутье. – Славянск, 1996.
44. Коротяев Б.И. Школа преодоления и самосозидания. – Киев: Знання, 1999.
45. Крип'якевич І.Ш. Історія України. – Львів, 1990.
46. Кузьмінський А. І., Вовк Л. П, Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.: Знання-Прес, 2008. – 404с.
47. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2008. – 456с.
48. Курило В.С. Освіта та педагогічна думка Східноукраїнського регіону у ХХ столітті: монографія / В.С. Курило – Луганськ.: ЛДПУ, 2000.
49. Левченко Т.І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах. – Вінниця: видавництво «Нова книга», 2007. – 512 с.
50. Лихачев Б. П. Педагогика. Курс лекций: Учеб. пособие. – М., 1998. – 482с.
51. Лозова В.І., Тропко Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Х., 2002. – 303с.
52. Лозова В., Москаленко І. Г., Троцко Г. В. Педагогіка. – К., 2003. – 376с.
53. Мазоха Д. С, Опанасенко Н. І. Педагогіка: Навчальний посібник. –

- К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.
54. Макаренко А.С. Повне зібрання творів У 5 т – К., 1971
55. Матвієнко О. В. Основи морального виховання особистості молодшого школяра. – К.; Стилос, 1999. – 236с.
56. Матюша І. К. Гуманізація виховання і навчання в загальноосвітній школі.-К., 2005.- 195с.
57. Мединський Є.М. Братські школи України і Білорусії в 16 – 17 ст. – К., 1958
58. Мицько І.З. Острозька академія. – К., 1990.
59. Мітюров Б.Н. Педагогічні ідеї Я.А. Коменського на Україні. – К., 1971.
60. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. – К., 2008. – 350 с.
61. Мороз О. Г., Омеляненко В. Л. Перші кроки до майстерності. – К., 2002. – 302 с.
62. Мухина В.С. Шестилетний ребенок в школе. – М., 2006. – 264с.
63. Новикова Л. И. Педагогика детского коллектива. – М., 2008. – 381с.
64. Огієнко І. Українська культура. – К., 1991.
65. Олійников О.С. Козацька читанка. //Рад. шк. – 1989 – № 4
66. Основи національного виховання / За ред. В.Т. Кузя, Ю.Д. Руденка, З.О. Сергійчука. – К., 2003. – 303с.
67. Павецький А. Початок і розквіт шкільництва на Русі. – Львів, 1990.
68. Падалка О.С. та ін. Педагогічні технології. – К., 2005. – 214с.
69. Педагогіка. / За ред. А. М. Алексюка. – К., 2006. – 385с.
70. Педагогіка / За ред. М. Ярмаченка, – К., 2006. – 371с.
71. Педагогіка. Хрестоматія / Уклад. А. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2007. – 428с.
72. Педагогічні задачі: завдання для батьків / За ред. В.Г. Постового. -К., 2006.-239с.
73. Педагогічні ідеї Г.С.Сковороди. – К., 1972.
74. Песталоцци И.Г. Как Гертруда учит своих детей. – Избр. пед. соч.– М., 1963. – Т2
75. Підласий І.П. Педагогіка. – М., 2005. – 492с.
76. Підласий Т. П. Як підготувати ефективний урок. – К., 2007. – 283с.
77. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.) / [редкол.: М.Д.Ярмаченка (відп. редактор), Н.П. Калени (заст.. відп. редактора), С.У.Гончаренко та ін.] – К., 1991.
78. Роль Києво-Могилянської академії в культурному єднанні словенських народів / Відп. ред. В.М.Русанівський. – К., 1988.
79. Русова С. Дошкільне виховання // Україна. – 1991. – № 2-5.
80. Русова С. Націоналізація школи // Вибрані педагогічні твори. – К, 1996
81. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. – К., 1997. – 414с.
82. Силин О.Київський коледж // Україна. – 1990. – № 32.
83. Сірополко Степан. Історія освіти в Україні. – К.2001

84. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів. У 2т. – К., 1973
85. Сластенин В. А., Каширин В. П. Психология и педагогика. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 480 с.
86. Смаль В.З. Педагогічні ідеї І.Франка, – К., 1966.
87. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технологи. – Х.: Ранок, 2002. – 293с.
88. Сорока-Росинский В.Н. Путь русской национальной школы. Национальное и героическое в воспитании // Пед. соч. /Сост. А.Т. Губко. – М., 1991.
89. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. – К., 1997. – 312с.
90. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К., 1985.
91. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство. – К., 1991.
92. Стельмахович М.Г. Українська етнопедагогіка // Рад. школа.- 1989. – № 8.
93. Сухомлинський В. Идти вперед! // Нар. образование. – М. 1988.
94. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К., 1979.
95. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / Вибр. пед. твори: , В 5 т. – К., 1976.
96. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю // Там же.
97. Сухорський С.О. До проблеми педагогічних поглядів Михайла Драгоманова // Штрихи до наукового портрета Михайла Драгоманова .-К., 1991.
98. Сявавко П.І. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. – К., 1974.
99. Українська козацька педагогіка /концепція/ // Освіта. -1992. – 1 вер.
100. Українська національна система виховання /концепція/. -К., 1991.
101. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2 т. – К., 1986.
102. Фадоренко Д.Т. Школа і освіта Запорізької Січі. – Кривий Ріг, 1990.
103. Фіцула М. М. Педагогіка: Посібник. – К., 2007. -402с.
104. Франко І.Я. Педагогічні статті і висловлювання. – К., 1991
105. Харламов И. Ф. Педагогика, – М., 2005. – 460с.
106. Хілліг Г. Подрядпани на образі «видатного педагога» // Рад. школа, – 1991. – № 3.
107. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки // За заг. ред. С.А.Літвинова, – К., 1961.47. Шевченко Т.Г. Буквар південноруський, – К., 1992.
108. Хрестоматія по истории зарубежной педагогике / Сост. А.И.Пискунов. – М., 1981
109. Хуторской А.В. Практикум по дидактике и методикам обучения. – СПб.:Питер, 2008. – 541 с.
110. Чавдаров С.Х., Гріщенко М.М. Тарас Григорович Шевченко і народна освіта. – К., 1961.
111. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. -Мюнхен,

1983.

112. Щербаков К. И. Вступ до спеціальності: Навч. посібник. – К., 2007. – 212с.
113. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри, – К., 2003. – 199с.
114. Щербань П. М. Прикладна педагогіка, – К., 2002. – 312с.
115. Яворницький Д.І. Історія Запорізьких козаків. – К. 1990.
116. Ягупов В. И. Педагогіка. – К., 2006. – 475с.
117. Янш В. Українська вдача – наш виховний ідеал. – Тернопіль, 2005. – 188с.
118. Яремчик В. Д. Національні проблеми загальноосвітньої школи в Україні Історія і сучасність. – К, 2003. – 263с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики результатів навчання –

поточне тестування здійснюється за кожною темою змістових модулів.